FORM FOUR CLUSTER KCSE MODEL 3
KISWAHILI PAPER 3 ANSWERS

SEHEMU YA A: (Alama 20)

Mstahiki Meya Timothy Arege

1. Mtahimiki Meya 1.

(a) (i) Anayezungumza ni Meya

(ii) Anazungumza na wawakilishi wa wafanyakazi (Tatu,Beka,Medi)

(iii) Walikuwa afisini mwa Meya.

Baraza la Cheneo na kumwomba Meya kuyashughulikia. (zote

(b) (i) Maneno haya ni kinaya/si kweli,kwa kuwa Meya na rafikize (Madiwani) wanaishi

Vizuri.

(ii) Meya wana bima ya matibabu kwenye hospitali kubwa.

(iii) Karo za watoto wao hulipwa na baraza.

(iv) Wanapokea mshahara ya juu na marupurupu.

(v) Madiwani wanapendelewa kwa kufanywa vinara wa nyadhifu tofauti tofauti

(usalama,uhusiano mwema,uchumi na kazi) na kulipwa.

(vi) Meya anaishi vizuri kwake,anakula vizuri,ana mtumishi na hata mlezi Gedi.

(vii) Mkewe Meya kujifungulia ng'ambo/kuwatembelea wanawe.

(viii) Mwanawe kusomea ng'ambo.

(ix) Meya kujistarehesha kwenye mikahawa ya juu k.v kajifahari.

(x) Meya kuuza mashamba aliyonyakua ili kujinufaisha /kujistarehesha.

SEHEMU YA B: (Alama 20)

RIWAYA

2. (a) Amani. Kuinama.

(i) Kuibiwa kwa mswada wake na Najisifu.

(ii) Babuye Chirchir Hamadi kuuliwa na Mtemi.

(iii)Shamba lao la Baraka kunyakuliwa na Mtemi

(iv) Amu yake Yusuf kufungwa jela kwa tuhuma za kumuua Chirchir Hamadi.

. (vi) Anaandika kazi ya uchungungaji kwa Mtemi/anaishi kwenye kibanda cha watumishi.

(vii) Anatiwa kwenye seli kwa tuhuma za kumuua mtoto Uhuru

. (viii) Anapigwa vibaya na Mtemi na kutupwa ukingoni mwa mto Kiberenge

. (ix) Wanafunzi wa chuo alixchosomea Amani wanamdhulumu kwa kuweka karatasi ya uchochezi chumbani mwake hivyo anafukuzwa kutoka chuoni.

Kuinuka.

(i) Kuondolewa kwa lawama dhidi ya Yusuf kwa tuhuma za kumuua babuye Amani na kuachiliwa huru.

(ii) Amani kurudishiwa hati miliki ya mashamba yaliyonyakuliwa na Mtemi (ekari 270) pamoja na mifugo.

(iii) Kumwoa Imani.

(iv) Kupata mtoto wake mwenyewe aliyeitwa uhuru wa II.

(v) Kifo cha Mtemi na udhalimu wake na kuchaguluwa kwa Mtemi Meya.

(vii) Kukutana na kijana D.J aliyemsaidia kwa mengi (Sokomoko)

. (ix) Kuongoza na kuleta mabadiliko ya uongozi mwema songoa kwa kuwazindua watu. kukataa dhuluma.

D.J Kuinama (i) Kushambuliwa na fahali na kaptula kuliwa.

(ii) Kufanya kazi ya uchungaji kwa Bwana Maozi.

(iii) D.J kuumwa na mbwa Jimmy na Mtemi kukataa kumpeleka hospitali.

(v) Asili yake-mtoto wa mjane masikini aliyepika pombe haramu.

(i) Amani na Imani wanapomsaidia wakati aliposhambuliwa na fahali kumliwaza na kumpa shati nyingine. (ii) Kupata matibabu kwa rafikiye mchungaji kwa dawa za kienyeji.

(iii)Kulala fukara na kumka tajiri –Anapewa ekari ishirini na Amani.

3. Hadithi ndani ya hadithi: Maana –Ni kisa kinachotokea ndani ya kisa kikuu.

(i) Kisa cha majununi na Michelle.

(ii) Kisa cha mgonjwa wa kifafa.

(iii)Kisa cha D.J –Asili yake.

(v) Kisa cha matuko Weye kuhusu maisha yake ya awali.

(viii) Kisa cha Kidagaa Kimemwozea –Riwaya ya Amani.

SEHEMU YA C: (Alama 20)

HADITHI FUPI

4. Damu nyeusi na hadithi nyingine.

(a) (i) Aliyezungumza ni Bwana mmoja aliyedai kuwa kakake Amali.

(ii) Anamwambia Abu/Bwana Arusi.

(iii) Ilikuwa ni wakati wa sherehe za arusi kati ya Abu na Amali-anaitisha kiinua mgongo pesa (pesa)

(b) (i) Aliwatembelea wazazi wa Amali mara ya kwanza na kuwapa zawadi/kifurushi chenye majani-chai,sukari na marashi.

(ii) Aliwajengea wazazi wake nyumba

. (iii) Anawasaidia jamaa zake kupata kazi Arabuni (Binamu)

. (v) Anawaajiri rafikize wa zamani.

(vii)Anakubali kuandaa arusi ya ndovu kumla mwanawe kama alivyopendezewa na wazazi wa mchungaji.

(c)(i) Karimu-kuwasalimia nduguze na marafiki.

(ii)Bidii-kutaja kazi Arabuni/kuanza biashara.

(iv)Hekima/busara-kutafuta/kuanza biashara nyumbani.

5. KIKAZA

(i) Mawingu mazito meusi bila mvua/mngurumo ya radi kuashiriwa matatizo yanayoikumba jamii chini ya uongozi mbya

(ii) Kikaza-uongozi/cheo/wadhifa.

iii)Ushonaji wa kikaza-ushirikiano katika kuteua viongozi-upigaji wa kura

(v) Mzee kobe-viongozi wenye tamaa/ubinafsi.

(vii) Kobe kupewa mbawa –uteuzi wa viongozi/uchunguzi wa haki na usawa.

(ix) Mawingu kufunguka –ishara ya mwanzo mpya/matumaini.

(xi) Nyinyi- ishara ya ubaguzi/ubinafsi.

(xii) Kupasuka kwa kikaza –tatizo katika uongozi/uongozi mbya

SEHEMU YA D (Alama 20)

Shairi lifuatalo kisha ujibu maswali yanayofuata.

6. USHAIRI

(a) Kuelezea kuhusu swala la dhuluma ulimwenguni.

(b) Toni ni hisia ambazo hudhihirika kwa sauti ya mshairi. Kwa hivyo shairi lina toni ya huzuni/kutamauka.

(c) - Beti 7

- Mishororo mitatu kila ubeti. - Vipande viwili. - Vina ni mu. - Mizani 8,8 8, 8 8. 8

(d) (i) Inkisari. Ubeti 1 mshororo 1 ilipata –aliyompata Ubeti 6 mshororo 2 wonevuuonevu

Ubeti 3 mshororo 1 wasoisha –wasioisha.

(ii) Lahaja. hini-ubeti /mshororo 2 hii

(iii) Ukale ndwele-ugonjwa waja –wanadamu

(iv) Tabdila. wanoruhumu-wenye huruma. maaswi-maasi muwi –mui wonevu-uonevu

(e) Maovu yasiyopimika hata afadhali wendawazimu,ayatendayo wanadamu ni zaidi ya unyama,kutoa uhai si hoja,mradi atomize lengo lake. (alama 3) Mwalimu akadirie toka alama- 1-3 Mwanafunzi anapopotoka apewe -0 Asiandike ubeti tena bali atumie aya.

(f) Tenge tahanani-fujo/ghasia/kwenda mrama Bahaimu-mnyama waja leo-watu wa leo/watu wa enzi lozi/watu wa siku hizi binadamu wa leo/kisasa.

7. Nafsineni au pasona ni mzungumzaji au sauti ya uwasilishaji katika shairi- anaweza kuwa binadamu au hata kiumbe kisicho na uhai.

(a) Nafsineni ni mtu akimtumia mwenzake barua kupitia kwa mturoshi, barua ya kumhimiza mwanzake /rafikiye azidi kuvumilia ayapitiayo.

((b) - Arudhi. - Beti nne. - Mishororo mine kila ubeti. - Vipande viwili. - Kimalizio ambacho ni kifupi. - Vina vya kati mwisho ma, ka ubeti 1 ja, na ubeti 2 yo, bu ubeti 3 ka, li ubeti 4

(c) Inkisari. Lahaja Nikatpkutuma-Nitakakokutuma. Tusiyawate-tusiyawache Kipeleleza –ukipepeleza. Yalotumswibu-yaliyotusibu. Tabdila Dasturi-desturi. Swahibu-sahibu Mazida. Uwenende-uende. Hwenenda-huenda.

(d)(i)Tarbia-lina mishororo mine kila ubeti.

(ii)Msuko-mshororo wa mwisho/kimalizio ni kifupi.

ubeti mmoja hadi mwingine.

(e) (i) Anatuma ujumbe kwa rafikiye kumhimiza aendelee kuvumilia dhuluma zimpatazo kwa kuwa zina mwisho.

(ii) Anamhimiza rafikiye awe na matumaini ya haki katendeka.

(f) (i)Na asivunjikiwe na moyo. Asife moyo Asitamauke.

(ii)Rafiki.

(iii) Zamani.

(iv)Aina aina/tofauti tofauti/mbalimbali.

SEHEMU YA E: (Alama 20)

FASIHI SIMULIZI

8. (a) (i) Methali.

(ii)Kitendawili.

(iii) Tanakali za sauti.

(b) Methali.

(ii) Aghalabu huwa na vipande viwili.

(iii)Huweza kujengwa kwa tamathali za usemi.

(iv) Hufungamana na mazingira pamoja na jamii zinamozuka.

(v) Baadhi hufanana.

(vi) Hueleza ukweli unaokubalika na jamii.

(vii) Ni mali ya jamii.

(viii) Huwa na maana ya nje na ya ndani. Kitendawili.

(i) Kauli fupi fupi zinazotumia lugha ya mkato

(ii) Hutumia lugha ya picha

(iii)Huhitaji watu wawili au makundi mawili ili kutendeka

(iv) Huwa na muundo au fomyula maalum inapowasilishwa.

(v) Huwa kauli iliyofumba au kuficha maana.

(vi) Ni Sanaa iliyojengeka kwenye msingi ya uwezo wa kuhusisha au kulinganisha vitu

na matukio katika mazingira ya wanajami husika.

(vii) Hubadilika kutegemea wakati.

(viii) Huangazia masuala katika ngazi zote za maisha ya binadamu.

ix) Vinaweza kuwa na majibu zaidi ya moja kulingana na jamii.

(i) Hutumia maneno yanayoiga sauti.

(iii)Huweza kueleza hisia zinazoambatana na jambo wakati linapotokea.

(i) Huwa ni mchezo wa maneno na sauti.

maana tofauti.

(iii) Ukaribu huo wa maneno kisauti na kimaana hufanya matamshi ya maneno hayo kuutatiza ulimi na ubongo.

(iv) Hutegemea lugha na utamaduni wa jamii.

(v) Huweza kubuniwa kutegemea wakati na mabadiliko yanayotokea katika jamii.

(vi) Vingi huwa havidumu.

(c) Miviga. Sherehe au ibada ambazo aghalabu hufanywa katika kipindi maalum na kwa kufuata desturi za jamii. Ulumbi-Ni uhodari wa kutumia lugha au kuzungumza kwa ufundi wa kipekee. Lakabu-majina ya kupanga/kubandika. Maghani Aina ya ushairi wa kujigamba ambao hutolewa kwa maneno badala ya kuimbwa.